

РЕЦЬ О. В., магістрант

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

На сучасному етапі розвитку світової економіки помітно зріс вплив тих факторів, які пов'язані з інтенсифікацією конкуренції у міжнародному масштабі та глобалізацією виробництва. Водночас, упродовж останнього часу суттєві розбіжності, що існували між країнами, почали потроху зникати. Це спричинено зростанням уніфікації інфраструктури; розповсюдженням новітніх технологій, каналів розподілу, принципів маркетингу у довгостроковому аспекті; збільшенням асортименту продукції, котру можна придбати в різних кінцях світу у достатній кількості, що свідчить про схожість споживацьких потреб у різних країнах.

Цілком очевидним видається той факт, що чим краще представлена продукція національних товаровиробників, чим її більше та вона різноманітніша, тим вища конкурентоспроможність держави на світовому ринку. Конкурентоспроможність національної економіки – це важливий чинник її розвитку. Він напряду впливає на лібералізацію зовнішньоекономічних зв'язків та рівень відкритості економіки.

Досягнення стратегічних цілей, зміцнення політичної та економічної ролі України у світовому співтоваристві передбачає забезпечення невинного зростання конкурентоспроможності країни. В сучасному світі, який стрімко й невинно прямує шляхом глобалізації, здатність швидко адаптуватися до міжнародної конкуренції стає найважливішою умовою успішного і сталого розвитку.

Національна конкурентоспроможність як сукупність притаманних економіці певної країни факторів, умов та переваг, здатних забезпечити пропозицію товарів і послуг, виготовлених із застосуванням новітніх

технологій, вільного і справедливого ринку та зростаючих доходів населення є однією з основних у сучасній економічній науці.

Загострення глобальної конкуренції та фінансово-економічної кризи, наростання стратегічних викликів суспільству та економіці України вимагають необхідність детального дослідження національної конкурентоспроможності, розгляду її як процесу, який здійснюється під впливом цілої сукупності факторів, що постійно розвиваються і змінюються [1, с. 55].

Серед науковців є різні підходи до розуміння поняття конкурентоспроможності. Разом з іншими економістами ми схилиємося до думки, що конкурентоспроможність національної економіки можна визначити як економічну категорію, що характеризує стан суспільних відносин у державі щодо забезпечення умов стабільного підвищення ефективності національного виробництва, адаптованого до змін світової кон'юнктури та внутрішнього попиту на основі розкриття національних конкурентних переваг і досягнення кращих, ніж у конкурентів, соціально-економічних параметрів [2, с. 374].

Звернемо увагу на певні особливості конкурентоспроможності національної економіки, а саме:

1) конкурентоспроможність є властивістю кожного господарства, яке засноване на поділі праці та товарному обміні і виходить на світовий ринок. Конкурентоспроможність національної економіки виявляється у процесі міжнародних економічних відносин. Прагнення досягти високого рівня конкурентоспроможності є виразом як національних економічних інтересів, так і приватних інтересів окремих фірм, що беруть участь у міжнародних економічних відносинах;

2) конкурентоспроможність національної економіки, як характеристика стану господарської системи, має внутрішнє походження:

вона народжується і розвивається всередині країни у процесі конкурентного змагання між суб'єктами економічних відносин;

3) конкурентоспроможність національної економіки потребує постійного розширення кола джерел для самодостатнього розвитку суб'єктів господарювання, проте водночас базується на принципах конкурентних взаємовідносин між ними, які призводять до втрати частини прибутку, що міг би бути джерелом розвитку;

4) конкурентоспроможність визначається умовами економічного розвитку країни та залежністю від здатності суб'єктів економічних відносин використовувати ці умови максимально ефективно. Втім конкурентоспроможність національної економіки передбачає насамперед високий рівень загального суспільного позитивного ефекту, для досягнення якого ефективність фірм та отримання ними високих прибутків є хоча й необхідною, але недостатньою умовою;

5) конкурентоспроможність національної економіки виходить із соціально-економічної оптимальності, досягнутої в суспільстві, за якої позитивні надбання від ефективного використання матеріальних, трудових та організаційних ресурсів поєднуються з виконанням соціальних та інших бюджетних програм;

б) відповідальність за стан конкурентоспроможності національної економіки покладено на державу. Саме їй належить ключова роль у визначенні змісту та важелів економічної політики, дотриманні зобов'язань перед світовими організаціями та країнами-партнерами, а, отже, і у застосуванні регулятивних механізмів, здатних зменшити вплив негативних чинників внутрішнього та зовнішнього походження і не допустити погіршення соціально-економічних показників розвитку країни [4, с. 110–111].

Водночас, слід зазначити, що конкурентоспроможність економічних суб'єктів може серйозно відрізнятись на внутрішньому і зовнішньому

ринках. Це зумовлено різними факторами, які формують зовнішнє і внутрішнє середовище на цих ринках: ступенем платоспроможності попиту, розривами між внутрішніми і світовими цінами, характером зовнішньоекономічної політики тощо.

Зважаючи на об'єктивні обставини, в Україні є низка факторів, котрі знижують конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Найперший з них – більш високий показник витрат виробництва, пов'язаний з успадкованою від УРСР високою енерго- та матеріаломісткістю продукції. Разом із тим продуктивність праці на українських підприємствах зазвичай суттєво поступається відповідним показникам лідерів світової економіки. Це вимагає активної та зваженої політики держави, спрямованої на нівелювання негативних факторів та підтримку вітчизняних товаровиробників. Внутрішній ринок має розглядатися українськими підприємствами не як місце для реалізації неконкурентоспроможної, непотрібної на світовому ринку продукції, а як стартовий майданчик, механізм відпрацювання нових ідей. Завдання держави – прагнути до максимального наближення умов і механізмів внутрішнього ринку до об'єктивних вимог ринку зовнішнього [5, с. 69].

Зазначимо, що конкурентоспроможність національної економіки можна визначити як її спроможність до суперництва з економіками інших країн. Мета цього суперництва полягає у зростанні рівня життя громадян. Також важливим є включення національної економіки до глобальної світової економіки на конкурентних умовах.

Загалом, реалізація цієї стратегічної мети має відбуватися через формування інноваційної соціально орієнтованої моделі економічного розвитку, ефективною та продуктивною ринковою системи, адаптованою до викликів світових ринків [3, с. 90].

Таким чином, інтеграція економіки України до світового та європейського економічного простору зумовлює необхідність подальшого поглиблення ринкових реформ, здійснення широкомасштабних структурних перетворень, прискорення інституційних змін, відчутного скорочення тіньового сектора економіки. Надзвичайно важливим є вивчення і глибокий аналіз провідних тенденцій розвитку світових ринків, міжнародного поділу праці з метою повнішого та ефективнішого включення економіки України в сучасні цивілізаційні процеси.

Реалізація потенційних можливостей та потреб підвищення ефективності національної економіки має відбуватися шляхом її глибинної структурної перебудови і встановлення інноваційної моделі розвитку внаслідок спрямування на ці потреби приватних та державних інвестицій та вироблення ефективних організаційно-економічних механізмів.

Формування відповідного середовища мотивації до конкурентної поведінки суб'єктів господарювання та сприятливих умов для реалізації цієї поведінки передбачає застосування інструментів грошово-фінансової, інноваційно-промислової, науково-технічної, зовнішньоторговельної та соціальної політик, які разом становитимуть злагоджену несуперечливу систему державного регулювання економіки, засновану на принципах взаємного балансу інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гражевська Н. Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в глобальному постіндустріальному вимірі. Економіка України. 2008. № 9. С. 54–63.
2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К. : Видавничий центр «Академія», 2001. 848 с.
3. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. 2017. 117 с.
4. Швиданенко О. А. Глобальна конкурентоспроможність: теоретичні та прикладні аспекти : монографія. К. : КНЕУ, 2007. 312 с.
5. Шнипко О. С. Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації: [монографія] / О. С. Шнипко : НАН України, ін.-т економіки та прогнозування. К. : [б, в.], 2009. 456 с.